

خیلواکی

استقلال

www.esteqaal.net

۱۶ اکتوبر، ۲۰۲۶

داکتر زمان ستانیزی

حرام دانستن نوروز حرام است

قسمت دوم و اخیر

استاد الهیات و عرفان در پوهنتون مطالعات عالی پسیفیکا در کلیفورنیا

سطوری از قسمت اول مضمون:

تجلیل تداوم زمان در قید و قالب تقویمها و تجلیل رستاخیز اقلیم و حیات و بهار از مشخصات همه جوامع و فرهنگهای جهان است. عربها شبه جزیره هم بهار را تجلیل میکردند. نامگذاری ماههای ربیع الاول و ربیع الثانی یعنی بهار اول و بهار دوم که قبل از حذف ماه نسی همراه با موسم بهاری به وقوع می پیوست زمان تجلیل بهار بود. بناً قران هم بر وفق رسوم و اقلیم مردمانی که به آنها در وحله اول نازل شد به این واقعیت شهادت می دهد. اینجا نمونه از اسرار تجدد حیات در تداوم زمان را در آیات پیهم سورة یاسین مطالعه می کنیم و می ببینم که قران با چه صراحت به موسم نوروزی و فصل بهار اشاره می کند:

وَاٰیَةُ لَهُمُ الْاَرْضُ الْمَیْتَةُ اَحْيٰیْنٰهَا وَاَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ یَاْكُلُوْنَ ۝۳۳

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۚ ۳۴
لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۚ ۳۵
سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ۚ ۳۶
وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ۚ ۳۷
وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۚ ۳۸
وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۚ ۳۹
لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۚ ۴۰
(آیات ۳۳-۴۰ سوره یاسین) ادامه مضمون:

ترجمه: «زمین مرده که ما آن را زنده کردیم برای آنها نشانه است، و از آن دانه بیرون می آوریم که قابل خوردن اند. و در زمین باغهای از درختان خرما و انگور بوجود آوردیم، و چشمه ها را در آن روان ساختیم تا از میوه آن که از دسترنج ایشان به دست آمده بخورند، آیا شکرگزاری نمی کنند؟ پاک است خدای که هر نر و ماده را آفرید، چه از نوع آنچه زمین می رویاند و چه از خود شان و چه از چیزهای که نمی دانند. شب نیز نشانه برای آنها است که روز را از آن جدا می کنیم و در تاریکی شب می مانند. آفتاب در مدار خود در حرکت است، این تقدیر خداوند توانا و دانا است. ما برای ماه هم منازلی قرار دادیم تا به صورت شاخه خشک خرما برگردد. نه آفتاب می تواند به ماه برسد، و نه شب می تواند از روز جلو افتد، هر یک در مداری شناور است».

در نهایت آیات قرآن همه شهود خلقت را نه تنها نشانه های از خلقت خالق محسوب می دارد، بلکه انسان دارای شعور آگاه را به مشاهده، فهمیدن، دانستن و اندیشیدن به آنها دعوت می کند، تا عالم هستی بی کران را پرستنده و پسندیده خداوند بیابد:

وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ. همه هستی ها در چرخش به دور نقطه قدسیت صفر مطلق مطلق خداوند می چرخند و تسبیح او را می خوانند.

یکی از علل غلط فهمی ها کاربرد اصطلاحات نادرست است که روی ملحوظات سیاسی وضع می شوند: جشن نوروز درست است، نه عید نوروز. تقویم جلالی درست است، نه تقویم ایرانی/افغانی. سال شمسی درست است، نه سال خورشیدی.

از قرون متمادی متعارف بود که اصطلاح عید را برای ایام خاص دینی اسلامی به کار میبردند و جشن را برای مراسم غیر دینی. نوروز برای مسلمانان رسم دینی نیست. عبارت عید نوروز از نگاه فرهنگی ترکیب نادرست است و تبر افراتیونی که نوروز را حرام می پندارند دسته پیدا می کند.

در سال ۴۵۷ حکیم عمر خیام و دانشمندان همکارش بعد از شش سال تحقیق و محاسبات دقیق علم هیئت و نجوم و سنجشهای پیچیده ریاضی برای جوامع اسلامی دقیقترین تقویم هجری شمسی را ساخت. این تقویم را به افتخار سلطان جلال الدین ملک شاه سلجوقی «جلالی» نامید، سالهای آنرا هجری «شمسی» خواند، و ماههای آنرا بروج حمل، ثور، جوزا... مسمی کردند.

زرتشتی مذهببان گاه شماری سه گانه خود را خورشیدی یزد گردی یا شاهنشاهی، خورشیدی قدیمی، و خورشیدی فصلی می نامیدند و ماههای آن را وبهمن، سپندرمذ، فروردین، اردواهیشت... می نامیدند. به سبب عربستیزیهای مفرط در کشور همسایه ما همه این اصطلاحات مختلط یا به اصطلاح خود شان «قاتی پاتی» شده که در نتیجه آن تعاملات علمی همه زیر پا شده است.

تعامل جهانی است که یک تقویم را به احترام مخترعین یا مبتکرین آن مسمی می سازند (چون تقویم جولین، تقویم گریگورین). بدون رعایت احترام به جلال الدین ملکشاه نام تقویم جلالی به تقویم «ایرانی» تبدیل گردیده، سال شمسی آن بدون رعایت خواهران و برادران زرتشتی عوض شمسی خورشیدی نامیده شده. نام ماها بدون احترام به حکیم عمر خیام از بروج حمل، ثور، جوزا به فروردین، اردبهشت و خرداد... تبدیل گردیده. متأسفانه حلقه های عرب ستیز افغانستان هم در تقلید کورکورانه مرتکب تکرار این اشتباهات می شوند.

با خورشیدی نامیدن تقویم جلالی، علاوه بر بی اعتنایی به مقام والای حکیم عمر خیام، پیروان آئین زرتشتی را از مشخصه هویت دینانی شان محروم می سازند. به همین سبب ذهنیت نادرست و ناسازگاری در افغانستان تقویت یافته که حسب آن گویا نوروز رسم و عبادت آئین زرتشتی پنداشته شده تجلیل آن را حرام می پندارند. در شرایط ناگوار سیاسی افغانستان تاجران نژاد پرستی و دلالتان هویت فروش تار و پود جامعه را در گیرودار نفرت و نفاق تفرقه های نژادی فرقه های مذهبی از هم می پاشند.

بناً تجلیل نوروز و سال نو شمسی به پاس تقدیر زحمات و علمیت فضلا و دانشمندان بزرگ تمدن اسلام کاری است ستوده و نیک و نباید حرام پنداشته شود. علاوه بر آن ستایش از تقویم جلالی مربوط به کدام فرقه مذهبی خاص یا کدام کشور خاص نیست، بلکه از افتخارات همه مسلمانان است. به امید آنکه زمستان در هم برهمی ما به بهار باهم از همی روی آورد. به آرزوی روزهای روشنتر و نوروزهای مسرت بار، به آرمان فردا های بهتر و به آرزوی بهبود «به بودن» بها، بهار، و بهاران.

پایان